

Sygn. akt III UK 472/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Gudowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania P. Sp. z o.o. w W.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.
z udziałem K. D.
o wydanie zaświadczenia na formularzu A 1,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 stycznia 2020 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 15 listopada 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 listopada 2017 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację P. , spółki z o.o. w W. od wyroku Sadu Okręgowego w W. z dnia 18 listopada 2014 r., którym oddalono odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Oddział w W. z 30 listopada 2012 r. w przedmiocie odmowy wydania zaświadczenia A1, potwierdzającego, że zainteresowany K. D. , w okresie wykonywania pracy we Francji od dnia 16 kwietnia 2012 r. do dnia 30 września 2012 r. podlegał polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych. Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, że zaskarżony wyrok odpowiada prawu, jednak z innych względów niż wskazane przez Sąd pierwszej instancji, tj. z powodu pominiętej w dotychczasowym postępowaniu okoliczności niepodlegania przez K.D. , bezpośrednio przed delegowaniem ustawodawstwu polskiemu. Według ustaleń Sądu drugiej instancji, nie ma dowodu na to, by ubezpieczony podlegał ubezpieczeniom społecznym lub pobierał zasiłek dla bezrobotnych albo był ubezpieczony w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Skarga kasacyjna P. , zawierająca wniosek o uchylenie wyroku Sądu drugiej instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego, tj. art. 12 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 166 z 30 kwietnia 2004 r.; dalej „rozporządzenie nr 883/2004”) w związku z 14 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 284 z 30 października 2009 r.; dalej „rozporządzenie nr 987/2009”), przez ich niezastosowanie wskutek nieprawidłowej wykładni przesłanki bezpośredniego podlegania przez pracownika przed oddelegowaniem ustawodawstwu państwa, w którym pracodawca ma siedzibę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zasadą jest stosowanie prawa ubezpieczeń społecznych miejsca wykonywania pracy (*lex loci laboris*, por. art. 11 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 883/2004). Dotyczy to również obywateli polskich zatrudnionych za granicą przez pracodawcę mającego w Polsce siedzibę lub przedstawicielstwo w ramach istniejącej umowy o pracę lub jego oddelegowania do pracy na rzecz podmiotu

powiązanego z pracodawcą polskim. Wyjątek, polegający na podleganiu wysłanego pracownika nadal polskiemu systemowi ubezpieczeń społecznych dotyczy wypadku, gdy przewidywany czas pracy za granicą nie przekracza 24 miesięcy i wysłanie nie następuje w celu zastąpienia innego pracownika (art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004). Szczegółowe uregulowanie dotyczące stosowania art. 12 rozporządzenia nr 883/2004, przewidziane w art. 14 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 987/2009, przewiduje, że do celów stosowania tego przepisu, „osoba wykonująca działalność jako pracownik najemny w państwie członkowskim w imieniu pracodawcy prowadzącego normalnie tam swą działalność, która jest delegowana przez tego pracodawcę do innego państwa członkowskiego w celu wykonywania pracy w imieniu tego pracodawcy”, oznacza także osobę zatrudnioną w celu oddelegowania do innego państwa członkowskiego pod warunkiem, że osoba ta bezpośrednio przed podjęciem zatrudnienia podlega już ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma jej pracodawca. Zgodnie z interpretacją tych przepisów dokonaną przez Komisję Administracyjną ds. Zabezpieczenia Społecznego w decyzji nr A2 Komisji Administracyjnej ds. Zabezpieczenia Społecznego z dnia 12 czerwca 2009 r. dotyczącej wykładni art. 12 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/2004 w sprawie ustawodawstwa mającego zastosowanie do pracowników delegowanych i osób wykonujących pracę na własny rachunek, tymczasowo pracujących poza państwem właściwym (Dz.Urz. UE L 106 z 24 kwietnia 2010 r., dalej; „decyzja nr A2”), warunek podlegania ustawodawstwu państwa pracodawcy „bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia” można uważać za spełniony, jeśli dana osoba podlega przez co najmniej miesiąc ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym pracodawca ma swoją siedzibę. Krótsze okresy wymagają dokonania indywidualnej oceny, lecz nie wyłączają stosowania przepisów rozporządzeń.

Konieczne jest odróżnienie pojęć „ustawodawstwo”, „ubezpieczony” oraz „okres ubezpieczenia”; przesłanka „podlegania ustawodawstwu” nie jest tożsama z warunkiem „podlegania ubezpieczeniu” ani z definicją ubezpieczonego (jako osoby posiadającą prawa do świadczeń). Zasadne jest również pytanie, czy pojęcie „podleganie ustawodawstwu” należy ograniczać jedynie do regulacji dotyczącej zabezpieczenia społecznego.

Kwestie te rozstrzygnął wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 25 października 2018 r., C-451/17, "Walltopia" AD versus Direktor na Teritorialna direktsia na Natsionalnata agentsia za prihodite - Wielkie Tarnowo (CELEX:62017CJ0451). Przyjęto w nim, że art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009 w związku z art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 należy interpretować w ten sposób, że pracownika zatrudnionego w celu oddelegowania do innego państwa członkowskiego należy uznać za osobę, która „bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia podlega już ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma jej pracodawca” w rozumieniu art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009, nawet jeśli pracownik ten nie miał statusu osoby ubezpieczonej na podstawie ustawodawstwa tego państwa członkowskiego bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia, o ile w chwili zatrudnienia w celu delegowania pracownik miał miejsce zamieszkania we wspomnianym państwie członkowskim. Ustalenie tego faktu należy do sądu rozstrzygającego.

Trybunał wyjaśnił równocześnie, że przepisy tytułu II rozporządzenia nr 883/2004, do których zalicza się jego art. 11-16, mają jedynie na celu określenie ustawodawstwa krajowego mającego zastosowanie do osób objętych zakresem zastosowania tego rozporządzenia. Ich celem nie jest ustalenie warunków, od których zależy istnienie uprawnienia lub obowiązku przystąpienia do systemu zabezpieczenia społecznego lub do takiego czy innego działu tego systemu. Z tego względu przyjął, że „podlegania ustawodawstwu państwa członkowskiego” nie należy wiązać ze spełnieniem warunków do objęcia jednym z tytułów funkcjonujących w danym (krajowym) systemie zabezpieczenia społecznego. Pojęcie to należy wyklądać na podstawie przepisów koordynacyjnych, z uwzględnieniem, że każda inna osoba, do której nie mają zastosowania przepisy art. 11 ust. 3 lit. a-d rozporządzenia podstawowego, podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania, bez uszczerbku dla innych przepisów wspomnianego rozporządzenia, gwarantujących jej świadczenia na podstawie ustawodawstwa jednego lub kilku innych państw członkowskich (por. także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 31 października 2018 r., II UK 331/17, OSNP 2019 nr 5, poz. 65 i z dnia 7 listopada 2018 r., II UK 341/17, niepublikowane).

Orzeczenie to jest wiążące dla sądów państw członkowskich przy rozpoznawaniu spraw w podobnych stanach faktycznych i prawnych, toteż Sąd Najwyższy uznaje, że sformułowany w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia prawa materialnego był usprawiedliwiony, a jego uwzględnienie wymaga uzupełnienia postępowania dowodowego.

Uzasadnia to orzeczenie, jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).